

Izvirni znanstveni članek/Original scientific article

Izkušnje študentov zdravstvene nege z izobraževanjem na daljavo v času prvega vala epidemije covid-19: kvalitativna raziskava

Experiences of nursing students with distance education during the first wave of the COVID-19 epidemic: A qualitative research

Špela Plesec¹*, Marija Milavec Kapun¹

Ključne besede: koronavirus; spletno izobraževanje; doživljanje; tematska analiza

Key words: coronavirus; online education; experiences; thematic analysis

¹ Univerza v Ljubljani, Zdravstvena fakulteta, Zdravstvena pot 5, 1000 Ljubljana, Slovenija

* Corresponding author/
Korespondenčni avtor:
spela.plesec@zf.uni-lj.si

IZVLEČEK

Uvod: Razglasitev epidemije covid-19 je vodila do urgentnih sprememb tudi v procesu izobraževanja. Namen raziskave je bil ugotoviti, kakšne so bile izkušnje študentov in študentk zdravstvene nege s prilagojenim procesom izobraževanja v prvem valu epidemije.

Metode: Uporabljena je bila kvalitativna metoda. Podatki so bili zbrani s poglobljenimi delno strukturiranimi intervjuji v juniju in juliju leta 2020. V namenski vzorec je bilo vključenih trinajst študentov zdravstvene nege. Besedilo je bilo analizirano z uporabo induktivne tematske analize.

Rezultati: Identificirali smo naslednje teme in podteme: prednosti izobraževanja na daljavo (boljši pogoji za študij, časovna prilagodljivost, psihološki dejavniki, metode poučevanja, podpora in bolj osebni odnos z visokošolskimi učitelji, stroškovna učinkovitost ter več časa za študij in prostočasne dejavnosti), slabosti izobraževanja na daljavo (spremenjene metode poučevanja, psihološki dejavniki, nedosegljivost študijskih gradiv, neustrezna infrastruktura in pogoji za študij, pomanjkanje osebnega stika in socialne opore, slaba digitalna pismenost visokošolskih učiteljev ter težave pri organizaciji, komunikaciji in informiranju), metode poučevanja in uporabljena digitalna orodja ter predlogi za izboljšavo.

Diskusija in zaključek: Študenti in študentke zdravstvene nege so navajali tako pozitivne kot negativne izkušnje s prilagojenim procesom izobraževanja. Za bolj celostno sliko problematike izobraževanja v času epidemije bi bilo treba preučiti še izkušnje visokošolskih učiteljev. Izsledki raziskave so lahko spodbuda pri izbiri metod poučevanja in digitalnih orodij ter vodilo visokošolskim učiteljem in vodstvom pri načrtovanju sodobnih in inovativnih oblik izobraževanja na področju zdravstvene nege.

ABSTRACT

Introduction: The declaration of the COVID-19 epidemic also resulted in urgent changes in the education process. The objective of this study was to identify the experiences of nursing students with the adapted educational process during the first wave of the epidemic.

Methods: A qualitative method was used. Data were collected through in-depth semi-structured interviews in June and July 2020. Thirteen nursing students were included in the convenient sample. The text was analyzed using inductive thematic analysis.

Results: We identified the following themes and subthemes: advantages of distance education (better conditions for studying, time flexibility, psychological factors, teaching methods, support and a more personal relationship with lecturers, cost-effectiveness, and more time for studying and leisure activities), weaknesses of distance education (changed teaching methods, psychological factors, inaccessibility of study literature, inadequate infrastructure and poor study conditions, lack of personal contact and social support, poor digital literacy of lecturers and difficulties with organization, communication and information), applied teaching methods and digital tools, and suggestions for improvement.

Discussion and conclusion: Nursing students stated both positive and negative experiences with the adapted education process. For a holistic picture of the education process during the epidemic, the experience of lecturers should be examined also. The results of the study may serve as incentive in the choice of teaching methods and digital tools and as a guideline for lecturers and the management in the planning of modern and innovative forms of education in the field of nursing.

Prejeto/Received: 23. 1. 2022
Sprejeto/Accepted: 15. 4. 2023

© 2023 Avtorji/The Authors. Izdaja Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije - Zveza strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije./Published by Nurses and Midwives Association of Slovenia. To je članek z odprtim dostopom z licenco CC BY-NC-ND 4.0./This is an open access article under the CC BY-NC-ND 4.0 license.

Uvod

V začetku marca 2020 se je novi koronavirus razširil po vsem svetu in razglašena je bila pandemija (World Health Organization, 2020). Temu je sledila tudi Slovenija in vlada je na podlagi 7. člena Zakona o nalezljivih boleznih 12. marca 2020 razglasila epidemijo (Odredba, 2020). Radikalni ukrepi, ki so posegli v družbeno življenje, so vplivali tudi na delovanje izobraževalnih institucij. Ti ukrepi so imeli cilj preprečiti širjenje virusa med mlajšim prebivalstvom, saj sta njihova varnost in zdravje visoka prioriteta družbe (Sahu, 2020). Zaprtje izobraževalnih institucij 28. marca 2020 v 184-ih državah sveta je spremenilo način izobraževanja za kar 90 % svetovne študentske populacije (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2020). V Sloveniji se je izobraževalne ustanove zaprlo deset dni prej in takrat se je začelo nepredvidljivo obdobje. Fakultete so morale v izjemno kratkem času preiti na izobraževanje na daljavo. Visokošolski učitelji so bili naprošeni, da čim več aktivnosti, povezanih z izobraževalnim procesom, izvedejo na daljavo. Za priprave na spremenjen način poučevanja ni bilo dovolj časa, možnosti in tudi ustreznih virov. Način izvedbe je bil prepuščen iznajdljivosti, spretnosti in opremljenosti posameznega visokošolskega učitelja in tudi študenta. Za oboje, ki so bili predhodno vajeni le izobraževanja v neposrednem stiku, je prilagojen proces izobraževanja pomenil veliko spremembo. Raziskovalec opozarja, da je v teh primerih ključna hitra odzivnost različnih podpornih dejavnosti v izobraževalnih institucijah, in sicer tako za učitelje kot za študente (Sahu, 2020).

Izjemno hiter prehod na izobraževanje na daljavo v času epidemije ni klasično izobraževanje na daljavo. To je urgentno izobraževanje na daljavo, ki ima svoje karakteristike (Hodges, Moore, Lockee, Trust, & Bond, 2020). Son et al. (2020) ga opredeljujejo kot začasno spremembo prvotnega izobraževanja v alternativni model zaradi kriznih razmer, da se zagotovi nemoteno nadaljevanje izobraževanja. Namen ni ustvariti novega načina izobraževanja, vendar je treba proučevati učinke na študente. Nenadno spremembo v izobraževanju s prenosom v virtualno okolje so kot negativno zaznali tako visokošolski učitelji kot tudi študenti (Hanafy, Jumaa, & Arafa, 2021) tudi na področju zdravstvene nege (Rasmussen et al., 2022).

Namen in cilji

Namen raziskave je bil ugotoviti, kakšne so bile izkušnje študentov zdravstvene nege (v nadaljevanju študenti) s prilagojenim procesom izobraževanja v prvem valu epidemije covid-19. Cilj raziskave je bil ugotoviti doživljanje študentov s spremenjenim procesom izobraževanja, s katerimi izzivi so se soočali in katere prednosti prilagojenega izobraževanja so opazili.

Zastavili smo si raziskovalno vprašanje: Kakšne so bile izkušnje in mnenja študentov v povezavi z izvedbo izobraževanja v prvem valu epidemije covid-19?

Metode

Raziskava je gradila na uporabi kvalitativne paradigme, izvedeni so bili poglobljeni delno strukturirani intervjuji.

Opis instrumenta

Oblikovali smo protokol intervjuja, ki je vključeval petnajst vprašanj in je bil razdeljen na pet sestavnih delov: splošne izkušnje z izobraževanjem na daljavo (npr. Kaj pogrešate pri izobraževanju na daljavo?), interakcija s pedagoškim osebjem (npr. Kolikšno podporo imate od visokošolskih učiteljev, ko naletite na težave pri razumevanju snovi, ali potrebujete povratne informacije o svojem delu?), metode poučevanja (npr. Katere oblike izobraževanja na daljavo so se po vašem mnenju pokazale za najboljše?), preverjanje znanja na daljavo (npr. Na kakšne težave ste naleteli pri že izvedenem preverjanju znanja na daljavo?), organizacija in motivacija za izobraževanje na daljavo (npr. Kolikšen je nivo vaše motivacije za izobraževanje na daljavo?) ter mnenje o izobraževanju na daljavo v prihodnje (npr. Kakšno je vaše mnenje o izobraževanju na daljavo po preklicu ukrepov za zavezitev epidemije?). Vprašanja smo oblikovali na podlagi pregleda literature o izkušnjah študentov z izobraževanjem na daljavo (Gillett-Swan, 2017; Dumford & Miller, 2018; McCutcheon, O'Halloran, & Lohan, 2018; Shafiei Sarvestani, Mohammadi, Afshin, & Raeisy, 2019) in jih prilagodili glede na izvedbo izobraževanja v času epidemije. Protokol intervjuja smo predhodno testirali in s tem preverili razumljivost vprašanj.

Opis vzorca

K sodelovanju v raziskavi smo povabili študente, ki so bili v študijskem letu 2019/2020 vpisani v dodiplomski študijski program Zdravstvena nege v slovenski javni visokošolski izobraževalni instituciji. Uporabljen je bil namenski vzorec. Vključili smo prvih trinajst študentov, ki so se odzvali povabilu in so v celoti odgovorili na vsa vprašanja v času intervjuja. Z intervjuji smo končali, ko je bila dosežena saturacija podatkov. Sodelovalo je deset študentov 1. in trije študenti 3. letnika. Enajst (85 %) jih je bilo ženskega in dva (15 %) moškega spola.

Opis poteka raziskave in obdelave podatkov

Podatke smo pridobili z izvedbo poglobljenih delno strukturiranih intervjujev. Za izvedbo raziskave smo pridobili dovoljenje visokošolske izobraževalne

Tabela 1: Prikaz razvoja kod**Table 1: Coding development**

<i>Pomenska enota/ Meaning unit</i>	<i>Zgoščena pomenska enota/ Condensed meaning unit</i>	<i>Koda/ Code</i>
»Ja, da si lažje razporediš svoj čas ...«	boljše razporejanje časa	časovna prilagodljivost
»... dostikrat ne delujejo kakšne povezave ...«	nedelujoče spletne povezave	neustrezna infrastruktura

institucije. Študenti so bili predhodno seznanjeni z namenom, potekom raziskave, prostovoljnostjo in anonimnostjo ter da lahko kadar koli prekinejo sodelovanje, ne da bi to negativno vplivalo na študij ali študijski uspeh. Privolitev za sodelovanje je bila podana pisno. Intervjuji so bili izvedeni v juliju in juliju 2020 in so trajali od 8 minut do 35 minut. Žvočne posnetke smo po dobesednem prepisu ponovno poslušali in po potrebi zapise dopolnili. Navedena imena študentov in visokošolskih učiteljev smo v procesu transkripcije anonimizirali.

Opravljena je bila induktivna tematska analiza (Maguire & Delahunt, 2017), ki je potekala v šestih fazah: seznanitev s podatki, oblikovanje začetnih kod, iskanje tem, pregled tem, opredelitev in poimenovanje tem ter priprava poročila (Kiger & Varpio, 2020). Proces razvoja kod prikazuje Tabela 1. Z namenom zagotavljanja objektivnosti rezultatov sta

bili v kodiranje vključeni dve raziskovalki različnih disciplinarnih predznanj (zdravstvena nega in izobraževanje) in raziskovalnih izkušenj.

Rezultati

Med kodiranjem zapisov intervjujev smo oblikovali štiri teme: prednosti izobraževanja na daljavo, slabosti izobraževanja na daljavo, metode poučevanja in uporabljena digitalna orodja ter predlogi za izboljšavo, ki smo jih oblikovali na podlagi 31-ih podtem, prikazanih v Tabeli 2.

Prednosti izobraževanja na daljavo

Študij na daljavo, ki je v času epidemije potekal v bivalnem okolju, je po mnenju nekaterih intervjuvanih študentov omogočal boljše pogoje za študij: »... veliko

Tabela 2: Prikaz podtem in tem**Table 2: Overview of subthemes and themes**

<i>Teme/Themes</i>	<i>Podteme/Subthemes</i>
Prednosti izobraževanja na daljavo	boljši pogoji za študij pozitivni psihološki dejavniki učenja prednosti novih metod poučevanja ustrezna podpora visokošolskih učiteljev bolj osebni odnos z visokošolskimi učitelji stroškovna učinkovitost časovna učinkovitost
Slabosti izobraževanja na daljavo	spremenjene metode poučevanja negativni psihološki dejavniki učenja slabša dostopnost do študijskih gradiv neustrezna infrastruktura neustrezni pogoji za študij pomanjkanje osebnega stika in socialne podpore slaba digitalna pismenost visokošolskih učiteljev organizacijske težave težave pri komunikaciji in informiranju prilagoditev na spremembo v izvedbi
Metode poučevanja in digitalna orodja	družbena omrežja elektronska pošta orodja za preverjanje znanja platforme za učenje sodelovalna okolja videokonferenčni sistemi individualna ali skupinska priprava pisnega izdelka individualne ali skupinske konzultacije videorazlaga samostojen študij gradiv
Predlogi za izboljšavo	dvig digitalnih kompetenc visokošolskih učiteljev izboljšanje komunikacije in informiranja nadgradnja organiziranosti tehnična nadgradnja in podpora

lažje mi je, da delam sama, brez motečih faktorjev okoli sebe ...» (študent (v nadaljevanju Š) 9) Z vidika psiholoških dejavnikov, ki vplivajo na uspešnost učenja, so intervjuvanci navajali, da je doma manj stresno in se lažje skoncentrirajo: »... v domačem okolju ni tako stresno, lahko si vstal, kdaj si hotel ...« (Š2) Prav tako so nekateri opazili, da je bila doma raven njihove motivacije višja: »... zdelo se mi je kot, da sem imela malo več motivacije, ker vseeno nismo imeli celi dan vaj ...« (Š2) Intervjuvani študenti so prepoznali prednosti aktivnih metod poučevanja, navedli so, da jih je ta način izobraževanja spodbudil k samostojnemu učenju in iskanju informacij: »... študenti smo morali stvari naštudirati sami, tako da smo bili nekako prisiljeni v to, da se učimo ...« (Š3) Po njihovem mnenju je bila podpora visokošolskih učiteljev v tem času ustrezna: »... dali so vedeti, da, če so kakršna koli vprašanja, se lahko obrnemo na njih ...« (Š9) Navedli so, da je bil odnos z visokošolskimi učitelji bolj oseben: »Pa tudi bolj dostopni so delovali, bolj človeški.« (Š12) Prepoznali so tudi, da je tak način izobraževanja stroškovno bolj učinkovit: »... lahko se pridružiš webinarjem ... ne rabiš denarja, da greš v Anglijo, Ameriko, na Švedsko ...« (Š11) Kot prednost so prepoznali tudi časovno učinkovitost z vidika časovne prilagodljivosti študija: »... čas si razporediš sam ... narediš si urnik in delaš po njem ter nisi odvisen od šole ...« (Š8) in več časa za študijske obveznosti, zato so se jim lahko bolj posvetili: »... nismo mogli delati praktičnih stvari, tako, da je bil zdaj večji poudarek na teoriji ...« (Š2) Večina je kot prednost navedla tudi prihranek časa, ki ga drugače porabijo za prevoz do fakultete: »... več imaš časa, ker jaz izgubim že uro in pol s tem, da se pripeljem do Ljubljane in nazaj ...« (Š5) Tako so imeli tudi več prostega časa: »... imela sem veliko več časa za sebe ... zjutraj vstaneš, popiješ kavico, potem se učiš, potem imaš spet čas ...« (Š8)

Slabosti izobraževanja na daljavo

Izobraževanje na daljavo v času epidemije je imelo po mnenju intervjuvancev pomanjkljivosti, kot so spremenjene metode poučevanja, pogrešali so demonstracijo pri praktičnih vsebinah in imeli težave pri samostojnem študiju gradiv: »... ne vidiš tako v praktičnem smislu, ali pa, na primer, nekateri so bolj slušni tipi ...« (Š4)

Z vidika psiholoških dejavnikov, ki negativno vplivajo na uspešnost študija, so poudarili potrebo po samoorganiziranosti pri študiju, navedli so, da je bila raven njihove motivacije za študij nižja kakor sicer: »... doma se moraš organizirati sam, tu pa v bistvu moraš priti na faks, in se že s samo prisotnostjo motiviraš.« (Š3)

Poudarili so tudi slabšo dostopnost do študijskih gradiv: »... nismo mi krivi, da ne moremo dostopati do knjižnice, moral bi si urediti dostop.« (Š12) Opozorili so tudi na neustrezno infrastrukturo za študij na daljavo.

Vsi študenti niso imeli ustrezne računalniške opreme, navajali so tudi slabe oziroma nedelujoče internetne povezave: »... če je bila internetna povezava slaba in je prekinjalo, je to motilo sam učni proces ...« (Š3) Doma niso imeli pripomočkov za učenje postopkov zdravstvene nege na daljavo, zato niso mogli vaditi: »... nihče nima [modela] roke doma, da bi lahko vadil, na svojcih pa tudi ne gre.« (Š2)

Nekaj študentov je poudarilo, da jim domače okolje nudi slabše pogoje za študij in se lažje učijo na fakulteti oziroma v študentskih sobah: »... jaz mam dve majhni sestrici in to ni bilo nobenega miru ...« (Š1)

Občutili so pomanjkanje osebnega stika in socialne opore vrstnikov: »... pogrešaš družbo in študentsko okolje ...« (Š6), poudarili so pomanjkanje medsebojne pomoči in pogovorov z drugimi študenti o različnih težavah, tudi v zvezi s študijem.

Intervjuvani študenti so opazili slabo digitalno pismenost visokošolskih učiteljev: »... večina jih je bila tako v zagovor, ne znamo delati s tehnologijo ...« (Š9) Z organizacijskega vidika študija na daljavo v času epidemije so poudarili problem časovnega zamika med predelavo teoretičnih vsebin in izvedbo praktičnih vaj na fakulteti. Več jih je omenilo, da je bilo zato naporno, ko so se vrnili nazaj na fakulteto: »... veliko izpitov smo imeli premaknjenih oziroma jih zdaj opravljamo z zamudo ...« (Š3) Menili so, da je bilo informiranje o študijskih obveznostih slabo in je zato prihajalo do težav v komunikaciji z visokošolskimi učitelji, ki se je v celoti preselila na splet: »... težave v komunikaciji, ker nismo znali neke prave komunikacije s profesorji razviti ...« (Š8) Navajali so tudi težave s prilagajanjem na spremembo v izvedbi študijskega procesa: »... letos je situacija drugačna. Raje pišem v živo: papir in kuli, je bolj ziher.« (Š13)

Metode poučevanja in uporaba digitalnih orodij

Študenti, ki so sodelovali v raziskavi, so izrazili navdušenje nad uporabo družbenega omrežja Facebook za opravljanje študijskih obveznosti v obliki razprav: »Nisem si predstavljala, da bomo kdaj za faks delali preko Facebooka ...« (Š9) Navedli so, da se je za komunikacijo z visokošolski učitelji največkrat uporabljala elektronska pošta: »... profesorji so dali svoj mail, da si jih lahko kontaktiral, če si kaj potreboval ...« (Š4) Za preverjanje znanja sta se uporabljali dve spletni orodji: Exam.net in platforma Moodle, včasih v kombinaciji z videokonferenčnimi sistemi. Intervjuvanci so menili, da je spletno orodje Exam.net bolj primerno: »Exam.net ni imel nobenih pomanjkljivosti ...« (Š2), pri uporabi Moodla pa so navajali številne tehnične težave: »... smo pa imeli en izpit preko spletne učilnice, kar pa je bil kar malo polom.« (Š2) Za podporo študiju se je najpogosteje uporabljala platforma Moodle: »...z nalaganjem gradiva v spletno učilnico, in da je profesor napisal naloge, ki jih moramo narediti.« (Š6) Povedali so,

da so se zaradi prilagojenega načina izobraževanja naučili delati v sodelovalnem okolju: »... imeli smo te skupne dokumente, recimo za seminarske naloge.« (Š6), »... OneNote, nek oblak ...« (Š12) in »... Microsoft Teams...« (Š13) Za medsebojno komunikacijo so se pogosto uporabljali tudi videokonferenčni sistemi, kot sta Zoom in Webex:

»... pri veliko profesorjih je bilo tako, da smo bili na kamerah, tako profesorji kot mi, in smo se na ta način sporazumevali, pri kakšnih je bilo tako, da nisi rabil kamere ...« (Š3)

Opravljanje študijskih obveznosti je večkrat potekalo s pripravo individualnega ali skupinskega pisnega izdelka: »... pri vseh predmetih smo imeli kake seminarske naloge za pisat ali pa neko drugo delo preko spletne učilnice ...« (Š10) Individualne in skupinske konzultacije so potekale na daljavo: »... za te seminarske pa to so pa itak tudi profesorji sami hoteli, da imamo nek Webex-sestanek ...« (Š10) Največkrat uporabljena metoda poučevanja je bila razlaga po videokonferenčnem sistemu: »Zoom, torej predavanja v živo ...« (Š1) Nekateri visokošolski učitelji so spodbujali samostojni študij, zato so študentom posredovali študijsko gradivo, nato pa pridobljeno znanje preverjali po spletu: »Najprej sem si prebral vso literaturo, ki smo jo dobili, potem pa sem rešil kviz v spletni učilnici ...« (Š5) Interaktivno so reševali različne naloge: »... vseč mi je bila informatika, ker smo veliko delali na računalnikih, in nisi rabil biti pri miru in samo poslušati ...« (Š3)

Predlogi za izboljšavo izobraževanja na daljavo

Na koncu intervjuja so bili študenti povabljeni, da navedejo možnosti za izboljšanje študija zdravstvene nege na daljavo. Poudarili so, da je treba nadgraditi digitalne kompetence visokošolskih učiteljev. Želijo si interaktivnih predavanj in aktivnih oblik poučevanja: »... mogoče da smo tudi študenti sami bolj vključeni v to, da ne samo sedimo pred računalniki in poslušamo ...« (Š3) Predlagajo, da bi se predavanja lahko posnela, kar bi omogočilo ogled s časovnim zamikom in večkratno predvajanje. Pomembno se jim zdi, da se kljub uporabi različnih spletnih orodij ohranja medsebojni stik z visokošolskimi učitelji: »... komunikacija je še zmeraj potrebna, stik študent-predavatelj se mi zdi, da bi mogel ostati.« (Š8) Intervjuvanci menijo, da je treba izboljšati organiziranost študijskega procesa, da se pravočasno načrtuje študijske obveznosti, jih enakomerno razporedi in se uporabljajo enotna spletna orodja za komunikacijo in posredovanje študijskih gradiv: »... da bi bila organiziranost vseh profesorjev skladna, da bi vsi delali na enak način ...« (Š9) Za izvajanje študija zdravstvene nege na daljavo je treba po mnenju intervjuvancev temu prilagoditi tudi kurikulum. Študenti zdravstvene nege, ki so sodelovali v raziskavi, vidijo priložnost v hibridni izvedbi izobraževanja in menijo, da bi se tudi v prihodnje

na daljavo lahko izvedla predavanja, seminarske in laboratorijske vaje. Večina jih je menilo, da je mogoče v obliki izobraževanja na daljavo uspešno predelati vse teoretične vsebine: »... predavanja so ena izmed tistih, ki bi jih lahko imeli preko spleta, lahko tudi kakšne vaje, kjer ni potrebna interakcija...« (Š8) in »splošne predmete, ki niso toliko vezani na naš poklic ...« (Š4) Hkrati pa menijo, da na daljavo ni mogoče predelati in preveriti praktičnih vsebin, ki so posredovane v okviru kabinetnih in praktičnih vaj:

»... praktične, kjer je potrebno nekaj pokazati, pač svoje ročne spretnosti ali pa postopke, ki jih še ne poznamo, recimo vstavev intravenozne kanile ...« (Š5)

Klasične izvedbe si želijo tudi pri obsežnih in temeljnih študijskih predmetih:

»... ostali, kjer pa potrebuješ malo več razlage, tudi kakšno pisanje na tablo pa bi bilo boljše mogoče, da se naredijo v živo.« (Š2)

O izvedbi preverjanja znanja v prihodnje niso imeli enotnega mnenja. Nekateri menijo, da se izpiti lahko izvajajo na daljavo: »Po mojem mnenju bi lahko bilo več izpitov na daljavo.« (Š7), medtem ko drugi menijo, da jih je treba izvajati na fakulteti: »... imam rajši izpite v živo, večji pritisk je, če se ga izvaja doma, predvsem iz razloga teh tehničnih težav.« (Š5) Poudarili so potrebo po odpravi tehničnih pomanjkljivosti in težav med predavanji ter izvedbo preverjanja znanja. Po njihovem mnenju je ključna zagotovitev ustrezne infrastrukture, in sicer tako za visokošolske učitelje kot študente:

»... osebno nisem imela nobenih težav, bi jih pa lahko, če ne bi imela zmogljivega računalnika ali pa zadosti dobre internetne povezave ...« (Š2)

Diskusija

Z raziskavo smo ugotovili, da so imeli študenti zdravstvene nege zaradi epidemije covid-19 tako pozitivne kot negativne izkušnje s spremenjenim načinom izvedbe študija zdravstvene nege. Navajali so, da so prednosti izobraževanja na daljavo naslednje: boljši pogoji za študij, pozitivni psihološki dejavniki in nekatere metode poučevanja. Rezultati raziskave, izvedene na Poljskem v času epidemije covid-19, kažejo, da so študenti medicine opisovali podobne prednosti, in sicer možnost, da bivajo doma, da je okolje bolj udobno, da imajo stalen dostop do spletnih gradiv in si tempo učenja lahko prilagodijo (Bączek, Zagańczyk-Bączek, Szpringer, Jaroszyński, & Wożakowska-Kapłon, 2020). V slovenski raziskavi (Prosen, Karnjuš, & Ličen, 2022) so ugotovili, da so tudi študenti zdravstvene nege prepoznali e-poučevanje/učenje kot učinkovito, pri čimer imajo pomembno vlogo učitelji, njihovo znanje in odnos do uporabe tehnologije in e-poučevanja.

V našo raziskavo vključeni študenti so poudarili boljšo časovno prilagodljivost, več časa za študijske obveznosti in tudi več prostega časa. Raziskovalci

(Niebuhr, Niebuhr, Trumble, & Urbani, 2014) opozarjajo, da lahko prednosti, kot je časovna prilagodljivost, hkrati predstavljajo omejitve, zlasti pri študentih s slabšo samodisciplino. Dosedanje raziskave ne kažejo, da bi uporaba digitalnih tehnologij vplivala na slabše znanje študentov, kažejo pa se izrazite prednosti pri razvoju bolj avtonomnega študija (Hatlevik, Thronsdén, Loi, & Gudmundsdóttir, 2018; Gökbulut, 2020). To je v skladu z našimi ugotovitvami, saj so študenti zdravstvene nege menili, da jih je spremenjen način izobraževanja spodbudil k večji samostojnosti pri študiju.

Premik iz učilnic na študij na daljavo je predstavljal stres in težave tako za visokošolske učitelje kot študente (Drašler et al., 2021). Z našo raziskavo smo ugotovili tudi nekatere slabosti prilagojenega načina izobraževanja, ki se nanašajo na tehnične težave, neustrezno infrastrukturo in neustrezne digitalne spretnosti visokošolskih učiteljev za poučevanje v digitalnem okolju, kar so opazili tudi drugi raziskovalci (Tejedor, Cervi, Pérez-Escoda, & Jumbo, 2020). Digitalna pismenost vseh, vključenih v proces izobraževanja, pa je ključna v času digitalne preobrazbe družbe. Težave z organizacijo izvedbe izobraževanja, komunikacijo in informiranjem lahko delno pripišemo dejstvu, da je bilo treba spremembo v izvedbi uvesti nemudoma.

Študenti so pogrešali osebni stik in socialno oporo sošolcev in visokošolskih učiteljev. Na osnovi rezultatov podobne raziskave v Avstraliji Rasmussen et al. (2022) poudarjajo pomen podpore študentom od učiteljev s pravočasnimi in jasnimi informacijami, kar lahko zmanjša stres in tesnobo med študenti. Tudi drugi raziskovalci (Váraljai & Nagy, 2019) so ugotovili, da virtualna komunikacija z avdio- in videokonferencami ne more v celoti nadomestiti osebnega stika z učitelji ali sošolci. Študenti medicine na Poljskem so kot najpogostejšo slabost izobraževanja na daljavo prepoznali pomanjkanje interakcije s pacienti (Bączek et al., 2020), kar študenti v naši raziskavi niso izrazili neposredno, so pa navedli, da so s tem načinom izobraževanja pridobili samo teoretična znanja. Pozneje so bili vključeni v klinično okolje, v katerem so bili v stiku s pacienti. Učenje v stiku s pacienti je ključnega pomena pri izobraževanju za poklice v zdravstvu in ga ni mogoče v celoti nadomestiti z učenjem na daljavo.

Pridobljena spoznanja v času pandemije so lahko izhodišče za preoblikovanje praktičnega dela izobraževanja študentov zdravstvene nege (Carolan, Davies, Crookes, McGhee, & Roxburgh, 2020). Zavedati se moramo, da so bile medicinske sestre v kliničnem okolju tudi same preobremenjene (Višić & Sočan, 2022) in niso zmogle zagotavljati ustreznega mentorstva za študente na kliničnem usposabljanju. Deloma se bi to lahko nadomestilo z virtualnimi simulacijami ali virtualnimi pacienti (Kamenšek, 2022).

Študenti zdravstvene nege, ki niso imeli ustrezne infrastrukture (dostop do interneta, računalniške opreme), so se soočali s številnimi tehničnimi težavami. Izobraževanja po spletu zahtevajo dobro digitalno infrastrukturo, udeleženci morajo imeti ustrezno znanje in kontinuirano tehnično podporo (Bączek et al., 2020; Tejedor et al., 2020). Poljski študenti medicine so ocenili, da so bili med izobraževanjem na daljavo manj dejavni v primerjavi s tradicionalnim načinom izobraževanja (Bączek et al., 2020). Tudi študenti, vključeni v našo raziskavo, menijo, da jih prisotnost na fakulteti motivira za študij, medtem ko pri izobraževanju po spletu »lažje ugasnejo računalnik«. Tudi drugi raziskovalci poudarjajo pomen nudenja podpore in motiviranja za študij, ko ta poteka na daljavo (Rasmussen et al., 2022).

V času epidemije covid-19 študijski proces ni potekal vedno brezhibno in uspešno, saj so imele izobraževalne institucije omejene izkušnje na tem področju in visokošolski učitelji niso razumeli načinov poučevanja na daljavo, kar je enako z ugotovitvami drugih raziskovalcev (Mailizar, Almanthari, Maulina, & Bruce, 2020; Tejedor et al., 2020). Študenti zdravstvene nege so izrazili željo, da se uporabijo različne (aktivne) metode poučevanja in digitalna orodja. Posebej všeč so jim bili netradicionalni načini, kot je uporaba družbenih omrežij, ki so jim blizu zaradi vsakodnevnne uporabe v prostem času, tokrat pa so jih lahko uporabljali tudi za študij. Za obdobje po koronačasu predlagajo hibridno izvedbo izobraževanja, da se praktične vsebine še vedno izvajajo na fakulteti, medtem ko bi se lahko (nekateri) teoretične vsebine tudi v prihodnje podale na daljavo. Modeli izobraževanja študentov zdravstvene nege na daljavo ne podajajo odgovora na ključno vprašanje: Kako se na ta način zagotovi pridobivanje kliničnih spretnosti in odnos do same stroke? (Costa et al., 2020). Omenjeno poteka večinoma v procesu profesionalne socializacije v kliničnem okolju.

Na prvi pogled uničujoči učinki epidemije so priložnost za preobrazbo izobraževanja bodočih medicinskih sester v smeri hitrega širjenja inovacij in spoznanj, kar zahteva od različnih akterjev transformacijo in premik naprej (Carolan et al., 2020). Neprecenljive izkušnje, ki so jih tako študenti in visokošolski učitelji kot tudi izobraževalne institucije pridobili v prvem valu epidemije, so olajšale spopadanje z izzivi izvedbe izobraževanja v študijskem letu 2020/21. Ob zaključevanju petega vala epidemije in ob negotovosti zaradi pojava novih sevov koronavirusa, ki bodo lahko krojili izvedbo izobraževanja v prihodnje, vznikajo novi načini v izobraževanju študentov zdravstvene nege. Izkušnje z izobraževanjem v času epidemije covid-19 pomembno vplivajo na izobraževalni proces tudi po njenem preklicu (Ličen, 2021). Skrbno načrtovana hibridna oblika izobraževanja, ki vključuje elemente spletne oblike v kombinaciji s klasičnim načinom, lahko

zagotavlja uspešnost in prilagodljivost izobraževanja. Tudi študenti, vključeni v raziskavo, menijo, da bi bila taka oblika izobraževanja uspešna. Hibridna oblika izobraževanja je v slovenskem prostoru na področju zdravstvene nege novost. Epidemiološka spodbuda je bil dobrodošel opomnik razvijalcem, raziskovalcem in izvajalcem izobraževanja na področju zdravstvene nege za razvoj ter tudi implementacijo sodobnih in aktivnih oblik študija zdravstvene nege v slovenskem okolju.

V raziskavo smo vključili študente zdravstvene nege samo ene izobraževalne institucije. Za celotno sliko o preučevanem problemu bi bilo treba preučiti tudi izkušnje študentov 2. letnika in drugih visokošolskih izobraževalnih zavodov, kjer so mogoče drugače pristopili k izvedbi izobraževanja v času epidemije. Prav tako raziskava vključuje le izkušnje študentov v prvem valu epidemije. Izkušnje in doživljanja posameznega študenta pa so odvisna tudi od osebnosti in življenjskih pogojev posameznika. Glede na navedene omejitve raziskave izsledkov ni mogoče posplošiti na celotno populacijo. Smiselno bi bilo raziskovanje doživljanja urgentnega izobraževanja na daljavo tudi pri visokošolskih učiteljih. Prav tako ne moremo ugotovitev raziskave posploševati na izobraževanje na daljavo na drugih področjih, lahko pa predstavljajo izhodišča za oblikovanje in dolgoročno spremljanje učinkov take izvedbe na področju zdravstvene nege.

Zaključek

Z raziskavo smo ugotovili tako pozitivne kot negativne izkušnje študentov zdravstvene nege, povezane s spremenjenim načinom izvedbe izobraževanja v času epidemije, kar so ugotovili tudi v raziskavah o izobraževanju na daljavo v običajnih razmerah. Zaradi urgentnega izobraževanja na daljavo je to lahko vplivalo na večjo stopnjo zaznave negativnih vidikov poteka izobraževanja na daljavo s strani vključenih študentov. Kljub urgentni izvedbi smo ugotovili, da študenti zdravstvene nege opažajo tudi prednosti izobraževanja na daljavo. V izobraževanje na področju zdravstvene nege bi bilo smiselno vključiti razpoložljivo digitalno tehnologijo in uporabljati aktivne metode poučevanja. Ugotovitve predstavljajo pomembno izhodišče in spodbudo za načrtovanje izobraževanja na daljavo oziroma hibridno obliko izvedbe izobraževanja na področju zdravstvene nege.

Nasprotje interesov/Conflict of interest

Avtorici izjavljata, da ni nasprotja interesov./The authors declare that no conflicts of interest exist.

Financiranje/Funding

Raziskava ni bila finančno podprta./The study received no funding.

Etika raziskovanja/Ethical approval

Raziskava je bila izvedena s pisnim soglasjem vodstva visokošolske izobraževalne institucije. Raziskavo je odobrila Komisija za etiko Filozofske fakultete, Univerze v Ljubljani, dne 06. 7. 2020 (št. vloge: 192-2020)./The research was conducted with the written consent of the management of the higher educational institution. The study was approved by the Ethics Commission on 6 July 2020 (reference number 192-2020).

Prispevek avtorjev/Author contributions

Obe avtorici sta sodelovali pri idejnem načrtovanju, pisanju in pregledu uvoda, metodologije, rezultatov, interpretacije, diskusije in zaključka raziskave./Both authors participated in the conceptual planning and in writing and reviewing the introduction, methodology, results, interpretation, discussion and conclusion of the research.

Literatura

Bączek, M., Zagańczyk-Bączek, M., Szpringer, M., Jaroszyński, A., & Wożakowska-Kapłon, B. (2020). Students' perception of online learning during the COVID-19 pandemic: A survey study of Polish medical students. *Medicine*, 100(7), Article e24821, 1–6.

<https://doi.org/10.1097/MD.00000000000024821>

Carolan, C., Davies, C. L., Crookes, P., McGhee, S., & Roxburgh, M. (2020). COVID 19: Disruptive impacts and transformative opportunities in undergraduate nurse education. *Nurse Education in Practice*, 46, Article 102807, 1–2.

<https://doi.org/10.1016/j.nepr.2020.102807>

PMid:32502757; PMCID:PMC7255089

Costa, R., Lino, M. M., Souza, A. I. J. de, Lorenzini, E., Fernandes, G. C. M., Brehmer, L. C. de F. ... Gonçalves, N. (2020). Nursing teaching in Covid-19 times: How to reinvent it in this context? *Texto & Contexto - Enfermagem*, 29, Article e20200202, 1–3.

<https://doi.org/10.1590/1980-265X-TCE-2020-0002-0002>

Drašler, V., Bertonecelj, J., Korošec, M., Žontar, T. P., Ulrih, N. P., & Cigić, B. (2021). Difference in the attitude of students and employees of the University of Ljubljana towards work from home and online education: Lessons from covid-19 pandemic. *Sustainability*, 13(9), Article 5118, 1–24.

<https://doi.org/10.3390/su13095118>

Dumford, A. D., & Miller, A. L. (2018). Online learning in higher education: Exploring advantages and disadvantages for engagement. *Journal of Computing in Higher Education*, 30(3), 452–465.

<https://doi.org/10.1007/s12528-018-9179-z>

- Gillett-Swan, J. (2017). The challenges of online learning: Supporting and engaging the isolated learner. *Journal of Learning Design*, 10(1), (1), 20–30.
<https://doi.org/10.5204/jld.v9i3.293>
- Gökbulut, B. (2020). Distance education students' opinions on distance education. In M. Durnali & I. Limon (Eds.), *Enriching teaching and learning environments with contemporary technologies* (pp. 138–152). IGI Global.
<https://doi.org/10.4018/978-1-7998-3383-3.ch008>
- Hanafy, S. M., Jumaa, M. I., & Arafa, M. A. (2021). A comparative study of online learning in response to the coronavirus disease 2019 pandemic versus conventional learning. *Saudi Medical Journal*, 42(3), 324–331.
<https://doi.org/10.15537/smj.2021.42.3.20200741>
PMid:33632912; PMCID:PMC798925
- Hatlevik, O. E., Throndsen, I., Loi, M., & Gudmundsdottir, G. B. (2018). Students' ICT self-efficacy and computer and information literacy: Determinants and relationships. *Computers and Education*, 118, 107–119.
<https://doi.org/10.1016/j.compedu.2017.11.011>
- Hodges, C., Moore, S., Lockee, B., Trust, T., & Bond, A. (2020). The difference between emergency remote teaching and online learning. *Educause*, 1–15. Retrieved May 23, 2021 from <https://er.educause.edu/articles/2020/3/the-difference-between-emergency-remote-teaching-and-online-learning>
- Kamenšek, T. (2022). Uporaba virtualnih simulacij ali virtualnih pacientov pri izobraževanju študentov v zdravstveni negi: Integrativni pregled literature. *Obzornik zdravstvene nege*, 56(1), 31–48.
<https://doi.org/10.14528/snr.2022.56.1.3136>
- Kiger, M. E., & Varpio, L. (2020). Thematic analysis of qualitative data: AMEE guide No. 131. *Medical Teacher*, 42(8), 846–854.
<https://doi.org/10.1080/0142159X.2020.1755030>
PMid:32356468
- Ličen, S. (2021). Nursing education in the time of COVID-19: What has it taught us? *Obzornik zdravstvene nege*, 55(1), 4–6.
<https://doi.org/10.14528/snr.2021.55.1.3082>
- Maguire, M., & Delahunt, B. (2017). Doing a thematic analysis: A practical, step-by-step guide for learning and teaching scholars. *The All Ireland Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 9(3), 3351–3365.
<https://ojs.aishe.org/index.php/aishe-j/article/view/335>
- Mailizar, Almanthari, A., Maulina, S., & Bruce, S. (2020). Secondary school mathematics teachers' views on e-learning implementation barriers during the COVID-19 pandemic: The case of Indonesia. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 16(7), Article em1860, 1–9.
<https://doi.org/10.29333/EJMSTE/8240>
- McCutcheon, K., O'Halloran, P., & Lohan, M. (2018). Online learning versus blended learning of clinical supervisee skills with pre-registration nursing students: A randomised controlled trial. *International Journal of Nursing Studies*, 82, 30–39.
<https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2018.02.005>
PMid:29574394
- Niebuhr, V., Niebuhr, B., Trumble, J., & Urbani, M. J. (2014). Online faculty development for creating E-learning materials. *Education for Health*, 27(3), 255–261.
<https://doi.org/10.4103/1357-6283.152186>
PMid:25758389
- Odredba o razglasitvi epidemije nalezljive bolezni SARS-CoV-2 (COVID-19) na območju Republike Slovenije* (2020). Uradni list RS, 19 (12. 3. 2020). Retrieved July 23, 2021 from <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ODRE2550>
- Prosen, M., Karnjuš, I., & Ličen, S. (2022). Evaluation of e-learning experience among health and allied health professions students during the COVID-19 pandemic in Slovenia: An instrument development and validation study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(8), Article 4777, 1–12.
<https://doi.org/10.3390/ijerph19084777>
- Rasmussen, B., Hutchinson, A., Lowe, G., Wynter, K., Redley, B., Holton, S., Manias, E. ... Kerr, D. (2022). The impact of covid-19 on psychosocial well-being and learning for Australian nursing and midwifery undergraduate students: A cross-sectional survey. *Nurse Education in Practice*, 58, Article 103275, 1–9.
<https://doi.org/10.1016/j.nepr.2021.103275>
PMid:34922092; PMCID:PMC8662551
- Sahu, P. (2020). Closure of universities due to coronavirus disease 2019 (COVID-19): Impact on education and mental health of students and academic staff. *Cureus*, 12(4), Article e7541, 1–12.
<https://doi.org/10.7759/cureus.7541>
- Shafiei Sarvestani, M., Mohammadi, M., Afshin, J., & Raeisy, L. (2019). Students' experiences of e-learning challenges: A phenomenological study. *Interdisciplinary Journal of Virtual Learning in Medical Sciences*, 10(3), 1–10.
<https://doi.org/10.30476/ijvlms.2019.45841>
- Son, N. T., Anh, B. N., Tuan, K. Q., Son, N. B., Son, N. H., & Jaafar, J. (2020). An analysis of the effectiveness of emergency distance learning under COVID-19. In *2020 International Conference on Control, Robotics and Intelligent System (CCRIS 2020)*. Association for Computing Machinery, New York (CCRIS, 2020) (pp. 136–143). Association for Computing Machinery, New York.
<https://doi.org/10.1145/3437802.3437826>
- Tejedor, S., Cervi, L., Pérez-Escoda, A., & Jumbo, F. T. (2020). Digital literacy and higher education during COVID-19 lockdown: Spain, Italy, and Ecuador. *Publications*, 8(4), Article 48, 1–17.
<https://doi.org/10.3390/publications8040048>

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2020). *Education: From disruption to recovery*. Retrieved July 23, 2021 from <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>

Váraljai, M., & Nagy, B. (2019). A Survey in issues of disruptive technologies to broaden learning for the future students. In *2019 10th IEEE International Conference on Cognitive Infocommunications (CogInfoCom) 23-25 Oktober 2019, Neapel* (pp. 391–396).
<https://doi.org/10.1109/CogInfoCom47531.2019.9089926>

Višič, U., & Sočan, M. (2022). Pomen pandemije covid-19 za duševno zdravje medicinskih sester in zdravnikov: Pregled literature. *Obzornik zdravstvene nege*, 56(4), 301–310.
<https://doi.org/10.14528/snr.2022.56.4.3113>

World Health Organization. (2020). *WHO Timeline: COVID-19*. Retrieved August 19, 2020 from <https://www.who.int/news/item/27-04-2020-who-timeline---covid-19>

Citirajte kot/Cite as:

Plesec, Š., & Milavec Kapun, M. (2023). Izkušnje študentov zdravstvene nege z izobraževanjem na daljavo v času prvega vala epidemije covid-19: kvalitativna raziskava. *Obzornik zdravstvene nege*, 57(2), 108–116. <https://doi.org/10.14528/snr.2023.57.2.3117>